

Snežana Prtljaga

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača

„Mihailo Palov“ Vršac

UDK: 371.95

ISSN 1820 - 1911, 14 (2008), p. 534-544

SAVREMENA PORODICA I NEOSTVARENI DAROVITI

***Rezime:** Darovitost kao jedan kompleksan fenomen zahteva veoma veliku pažnju i ozbiljan pristup kako u identifikovanju, definisanju tako i na daljem podsticanju. Ranije je vladalo mišljenje da će se pravi talenat bez obzira na sve ipak pokazati i ostvariti. Međutim, nakon mnogih istraživanja zaključilo se da baš i nije tako i da postoji niz faktora koji utiču na uspeh, odnosno neuspeh darovitih. To su pre svega porodica, škola i društvo.*

Dete je identifikovano kao darovito, ali ono ne postiže rezultate u skladu sa svojim mogućnostima. Šta se dešava? Da li je bila pogrešna identifikacija ili je u pitanju faktor sredine ili nešto treće? Nakon dosta istraživanja prevazišlo se dosadašnje mišljenje da se faktori neuspeha darovitih učenika nalazi isključivo u njima samima i da su uzroci neuspeha dosta širi. Tako da bi uzroke trebalo potražiti u porodičnom, školskom i društvenom ambijentu.

U ovom radu u fokus je stavljena porodica kao faktor koji utiče na postignuće odnosno koji može biti ometajući faktor kod dece koja su identifikovana kao darovita, a nisu postigla adekvatan uspeh.

***Cljučne reči:** darovitost, porodica, postignuće, neuspeh darovitih.*

Slika prosečne porodice na početku 21. veka uveliko se razlikuje od slika porodičnog okvira na početku prošlog veka. Prema novijim naučnim istraživanjima¹ porodica se na ovim našim prostorima godinama unazad nalazi u kontinuiranom procesu transformacije kao posledice urbanizacije, ubrzanog tehnološkog napretka, globalizacijskih prožimanja različitih kulturnih modela i sistema vrednosti. U studiji „Porodica i vaspitanje dece“ B. Stanojlović nalazi da „potreba sagledavanja promena koje doživljava naša savremena porodica i njihova implikacija na njenu vaspitnu funkciju, proizilazi iz same činjenice da je porodica kao ljudska zajednica roditelja i dece, zbog prirode odnosa i jakih emocionalnih veza između roditelja i dece, a posebno velike mogućnosti uticaja na sveukupni razvoj ličnosti deteta, bila i dalje ostaje osnovni i najznačajniji činiac u razvoju i vaspitanju ličnosti mladih“ (B. Stanojlović, 2001, str. 41).

¹ Vidi Stanojlović, Borislav, Porodica i vaspitanje dece, Beograd, 2001.

Dakle, transformacija porodice kroz vreme dovodi do različitih tipova porodice, odnosno, do različite organizacije i odnosa u njima. Prema Stanojloviću postoje različiti kriterijumi na osnovu kojih je moguće uočiti tipologiju porodice, ali kod nas preovladjuju dva osnovna tipa, i to: patrijarhalna (autokratska) i savremena (demokratska).

Patrijarhalna porodica zasniva se na vlasti oca kao glavne figure u kojoj vlada stroga hijerarhija zasnovana na polu i životnom dobu (muškarac je dominantan bez obzira na starosnu dob). Karakteristično za patrijarhalnu porodicu je i to što je emocionalni odnos prema deci uzdržan, nedovoljno se obraća pažnja na potrebe, interese i samu ličnost deteta. Autor smatra da ovakvi odnosi dovode do negativnih osobina ličnosti kao što su: grubost, okrutnost, tvrdoglavost, bezobzornost i sl. Što se tiče demokratske porodice, isti autor objašnjava da je to porodica u kojoj vladaju demokratski odnosi, razvijeni ravnopravni odnosi između muškarca i žene, veće poštovanje ličnosti deteta, odnosi zasnovani na zdravim emocionalnim interesima.²

U ovom kontekstu čini nam se da bi bilo uputno istraživačku pažnju posvetiti onim savremenim porodicama čiji uticaj ne samo da ne podstiče urođenu darovitost deteta, već je naprotiv čini pretežno neostvarenom.

Priroda i podsticanje darovitosti

Darovitost – predstavlja neiscrpnu tema, večita potreba za istraživanjem i proučavanjem ovog fenomena. Mnoge studije postoje na ovu temu i večna su inspiracija da se još intenzivnije traga za što boljim teorijama, definicijama, načinima podsticanja i negovanja darovitosti.

Veliki je broj definicija i teorija koje određuju pojam darovitost. S. Maksić tvrdi da su jednako vredne teorije i definicije koje se odnose na darovite osobe, darovito ponašanje i darovito postignuće. „Dok razvojne teorije prate razvoj darovitosti kroz život pojedinca od predispozicije do darovitog postignuća, kognitivistički orijentisane teorije pokušavaju da objasne kognitivne mehanizme i procese koji stoje u osnovi darovitog ponašanja.“ (S. Maksić, 1998, str. 17). Tokom ranog XX veka u javnom diskursu darovitost se povezivala sa visokom inteligencijom. Veza između darovitosti i

² Vidi Stanojlović, Borislav, Porodica i vaspitanje dece, Beograd, 2001.

visoke inteligencije prisutna je i danas. Dugi niz godina merilo darovitosti bio je visok koeficijent inteligencije, koji je kod različitih autora različit. Po Termanu darovita su deca ona čiji je koeficijent inteligencije 140 i više, Galger iznad 150, Bejker i Holingvort 130 i više, Danijelson 125, Noris i Bertlij 110 i više. Ipak najveći broj psihologa je prihvatio Q.I. 140 i iznad toga (Đorđević, B. 1995). Međutim, nakon mnogih istraživanja, koja su kasnije usledila, došlo se do zaključka da je visok koeficijent inteligencije uslov darovitosti, ali ne i ukupna darovitost. Prema B. Đorđević, u sadašnje vreme prave se razlike prema oblastima darovitosti: u opštim intelektualnim sposobnostima, u kreativnim sposobnostima, u akademskim sposobnostima (za egzaktne nauke, prirodne nauke, jezik), u socijalnim sposobnostima (sposobnost vođstva), u psihomotornim sposobnostima, i dr. (Đorđević, B. 1995).

S. Maksić u svojoj knjizi „Darovito dete u školi“ detaljnije je izložila tri najpriznatije teorije čiji su autori Sternberg, Renzuli i Ganje.³

Sternberg opisuje darovitost kao izuzetnu, neubičajenu inteligenciju i objašnjava da darovitost nije jednodimenzionalno svojstvo, nije potpuno ista kod svih osoba, kao što nije ista ni sama inteligencija. Darovitost se može dosegnuti različitim putevima i ispoljavati kroz različite oblike, tvrdi Sternberg.

Renzuli pod darovitošću podrazumeva darovito ponašanje. On smatra da se darovito ponašanje sastoji od ponašanja koje odražava uzajamnu povezanost tri grupe karakteristika i to: natprosečne intelektualne sposobnosti, visok nivo posvećenosti zadatku i visok nivo kreativnosti. Njegova novija istraživanja posvećuju posebnu pažnju kreativnosti koju definiše kao kreativnu produktivnost.

Za razliku od predhodno dva navedena autora, Ganje u fokus stavlja darovito postignuće. On smatra da darovitost predstavlja izuzetnu natprosečnu kompetentnost u jednoj ili više oblasti sposobnosti (intelektualnoj, kreativnoj, socioemotivnoj i senzomotornoj), a izrazita natprosečnost u jednom ili više područja ljudskih aktivnosti je talenat.

Nakon razmatranja svih navedenih teorija nameće se zaključak da je darovitost jedan kompleksan fenomen i zahteva veoma veliku pažnju i ozbiljan pristup kako u definisanju,

³ Vidi Maksić, S., *Darovito dete u školi*, Institut za pedagoška istraživanja, Beograd, 1998.

identifikovanju tako i na daljem podsticanju. Pitanje koje se dalje nameće je kako podsticati darovitost. B. Djordjević smatra da se „podsticanje darovitosti sastoji u brižljivom i sistematskom budjenju radoznalosti, aktivnosti, ekspresije, ktitičkog mišljenja“ (B. Djordjević, 2005).

Drugo pitanje: Čiji je zadatak i ko sve ima uticaja na podsticanje darovitosti? Istraživanja su pokazala da su tri osnovna faktora koji imaju uticaja na podsticanje darovitosti: to su, pre svega, porodica, škola i, naravno, društvo.

Postupci roditelja koji podstiču darovitost

U ovom radu akcenat je stavljen na porodicu, ne zato što je ona najvažnija od ova tri navedena faktora, već iz razloga što je ona polazna karika u ovom složenom lancu. U porodici nastaje ta neka prva identifikacija darovitosti. Roditelji bi trebalo da prepoznaju određeni talenat i da nađu način da se on razvije do najvećeg mogućeg nivoa. Olszewski-Kubilius u svom radu „Postupci roditelja koji podstiču razvoj talenta, kreativnost i optimalnu prilagodljivost“ navodi mišljenje Csikszentmihalyi i Beattie koji kažu da porodice imaju sisteme kognitivnog kodiranja i obrasce objašnjenja za događaje i okolnosti koje determinišu i utiču na dečije vrednosti, stavove (npr. „stekni obrazovanje i izaberi karijeru koja će te ispunjavati, da bi izbegao siromaštvo“, nasuprot „pronadji stabilan posao i štedi novac“) (Olszewski-Kubilius, P, 2002).

Roditelji sopstvenim primerom pokazuju ljubav prema učenju i radu, tako da ako roditelji cene učenje i rad i ako to predstavlja jedan od važnijih životnih aspekata, samim tim će i deca izgraditi takav stav o tome. Takođe, oni stvaraju model dispozicija ličnosti koje su presudne za razvoj talenta, što podrazumeva primer preuzimanja rizika i izlaženje na kraj sa poteškoćama, neuspesima. Potrebno bi stalno predočavati da za uspeh nije dovoljna samo inteligencija već dosta vrednog i napornog rada tokom niza godina.

Druga, takođe veoma važna uloga roditelja, kako tvrde Subotnik i Olszewski-Kubilius, jeste da pomognu svojoj deci da izgrade društvenu mrežu (u toj mreži su osobe koje su prisutne u životu jednog deteta), koja će im pružiti emotivnu podršku za njihove sposobnosti i aktivnosti koje će uticati na razvoj talenta. Društveni svet deteta počinje u porodici. Međutim, kako dete raste njegova društvena mreža se proširuje i pojedini članovi bi mogli

značajno da utiču na izdržavanje tereta brojnih obaveza u nekom kritičnom trenutku (naročito drugovi vršnjaci).

Dalje, prema Olszewski-Kubilius, bitan faktor uticaja porodice na razvoj talenta je koliko ona podstiče razvoj ličnog identiteta deteta, sopstvenog mišljenja i slobodnog izražavanja. Dete mora imati prostora za formiranje sopstvenog mišljenja, ne bi trebalo insistirati da bude slepo poslušno i po svaku cenu misliti kao roditelj. Pomoći mu u formiranju sopstvenih stavova, omogućiti mu otvoreno izražavanje ideja i nezavisno mišljenje, jer jedino tako može izgraditi sopstveni identitet, a ne bukvalno prekopirati roditelje. Dakle, roditelj je tu da podstiče i kanališe, a ne da po svaku cenu nameće svoje mišljenje i stavove.

Sledeći faktor, koji autor navodi, jeste stres i izazov, jer deca različito mogu da dožive, nešto kao stres ili izazov. Rhodes tvrdi da stresne okolnosti mogu da postanu katalizator za potencijalno darovite osobe, kako bi zadovoljile svoje potrebe za pažnjom, ljubavlju i odobravanjem, kroz kreativne napore uzrokovane nedostatkom, koji pružaju priliku za samopotvrđivanje i nagrade. Ponekad se može dogoditi da stresnu porodičnu atmosferu deca izbegnu tako što će «pobeći» u bezbednu intelektualnu aktivnost ili da se kao odušak za emocije, usredsrede na neku kreativnost što može da podstakne raniju psihološku zrelost. Takođe, Olszewski-Kubilius ističe da izazovi u detinjstvu mogu da pripreme dete za nošenje sa intelektualnim napetostima i egzistencijom na margini, što je karakteristično za visoko kreativne ljude. Roditelji bi trebalo da pomognu u razvoju strategija za nošenje sa stresom, npr. bogata unutrašnja mašta, upotreba vremena u cilju opuštanja i obnavljanja energije.

Takođe, roditelji će pomoći deci ako ih puste da se sami pomuču u životu; ne bi trebalo da ih previše štite od rizika i napornog rada, jer time slabe psihološki imunitet deteta i ono kasnije postaje neotporno i manje snalažljivo, naviknuto da se uvek oslanja na nekog tj. na roditelja.

Možemo zaključiti da bi trebalo da roditelji uspostave i održavaju čvrste veze sa decom, ali istovremeno da im omogućuju autonomnost, nezavisnost, psihološki i emotivni prostor.

Porodica i neuspešna darovita deca

Da li roditelji i njihovo snalaženje u roditeljskoj ulozi u odnosu na dete na specifičan načina postavljaju temelj onome kako će dete doživeti i reagovati u različitim životnim okolnostima?

Odgovor je, naravno, potvrđan. Jer sve detetove urodjene datosti, osetljivost, temperament, utiču na njegovo doživljavanje iskustva i osoba iz neposrednog okruženja odnosno na kvalitet najranijih i onih kasnijih odnosa sa značajnim, pre svega roditeljskim figurama u svim periodima razvoja njegove ličnosti.

Dakle, u prethodnom tekstu već je apsolviran podatak da je porodica jedan od važnijih faktora koji utiču na dete, bilo ono identifikovano kao darovito ili ne. Problem kojim ćemo se u daljem tekstu baviti je: šta se dešava sa identifikovanom darovitom decom koja nisu pokazala uspeh i kakav je odnos i uticaj roditelja i porodice prema takvoj deci?

Pitanjem osipanja darovitosti bavi se i dr G. Gojkov u svojoj studiji „Didaktika darovitih“.⁴ Autorka navodi nalaze do kojih se došlo iz istraživanja koje je vršeno po projektu čiji su autori bili Jolanda Benito i Jesus Moro iz Centra za studije visokih sposobnosti u Španiji, u koje je bila uključena i Viša škola za obrazovanje vaspitača u Vršcu kao i Nastavno odeljenje Učiteljskog fakulteta Beograd u Vršcu. Naime, na osnovu praćenja učenika koji su pokazali visoke intelektualne potencijale, konstatovano je da je samo 3,4% od potencijalno darovitih ispunio očekivanja, odnosno ostvario zapažena dostignuća u nekoj oblasti (uspeh na međunarodnom takmičenju, nagrade za objavljene tekstove i sl.). Može posumnjati u efikasnosti i adekvatnost identifikacije, ali s druge strane je isto tako veliki broj argumenata koji stvaraju mogućnost da se posumnja u podsticajnost sredine, ističe dr G. Gojkov. „U pokušajima da se uoče faktori sredine koji su značajni za ostvarenja potencijala darovitih, došlo se do zaključka da postizanje zapaženih ostvarenja ima morfogenični složaj, specifično komponovan splet okolnosti u određenom momentu, sa oznakom sopstvenosti spoljnih sredinskih crta (isto kao i unutrašnjih sposobnosti), koje kao da na poseban način imaju nečeg sličnog sa jedinstvenošću osobe, te kao da, iako odvojene, jedinstvenosti spolja (složaj okolnosti formira sredinu u značajnim, odlučujućim trenucima stvara formulu uspeha) i one iznutra (fizičke i mentalne crte) jedne druge uslovljavaju, pokreću,

⁴ Vidi Gojkov, G., *Didaktika darovitih*, Vršac, 2008.

obeležavaju i provociraju. I tako, događa se u tom spoju mnogo toga što nam danas još nije jasno, te, na sreću, i u nepovoljnim okolnostima sposobnosti nađu svoj put i sjaje punim sjajem“ (G. Gojkov, 2008, str. 92)

U svojoj knjizi „Daroviti učenici i (ne)uspeh“ B. Djordjević je navela niz istraživanja koja se bave baš ovim problemom.⁵ Navešćemo neke od njih.

Šou konstatuje da neuspešni učenici uglavnom dolaze iz porodica u kojima roditelji imaju manje obrazovanje od roditelja uspešnih učenika. Roditelji uspešnih učenika, prema obrazovanju imaju pozitivan stav, dok su roditelji neuspešnih učenika neutralni ili, čak, negativni. Utvrđeno je da je odnos između neuspešnih učenika i roditelja vrlo distanciran u odnosu na odnos između uspešnih učenika i njihovih roditelja. Takođe, razorene porodice i drugi porodični potresi zastupljeni su kod neuspešnih učenika u mnogo većoj meri. Do sličnih zaključaka je došao i Vilijams i on smatra da deca iz porodica u kojima je vladala netolerancija i nepoverenje njenih članova, pokazuju sledeće osobine: impulsivnost, usamljenost, osećanje odbačenosti i konfuzije u proceni odnosa među ljudima. Dalje, Hilari Li Korbin proučava faktore zaslužne za neuspeh darovite dece od 9 do 11 godina i utvrđuje da je roditeljska podrška bitna za uspeh darovitog deteta kao i roditeljskog poznavanja obrazovnog sistema, što je važno zbog daljeg postignuća darovitog deteta. Takođe je utvrdio da je razdvojenost roditelja bilo usko povezano sa neuspehom darovite dece.

B. Djordjević, dalje, navodi i rezultate koji je dobio Strodbeck: razlike u socijalnim, etničkom i religioznom pogledu porodice bile su povezane sa razlikama u dečijem postignuću, motivaciji i školskom uspehu. Dečije šanse za visokim postignućem je veća ako su majka i otac ravnopravni u porodici, šanse se smanjuju ako otac ima dominantnu ulogu.

Međutim, javljale su se i sumnje kod nekih istraživača (Gallagher, Laycock, Perkins)⁶ da su porodični i kulturni faktori zaslužni za neuspeh i negativne stavove koje imaju neuspešni učenici, ali nalazi Frankla, Pirsra i Boumena utvrđuju da pozitivna porodična sredina i te kako utiče na postignuće deteta. Zatim, utvrđeno je da viši socio-ekonomski i obrazovni status porodice

⁵ Vidi Djordjević, B, *Daroviti učenici i (ne) uspeh*, Beograd, 1995.

⁶ Vidi Djordjević, B, isto.

uspešnih učenika više naglašavaju akademska nastojanja od porodica neuspešne darovite dece.

N. Havelka, zatim i Aleksopolus D. u svojim temeljnim istraživanjima dolaze do rezultata da je veoma značajna društvena sredina i obrazovanje roditelja. I kod nas se došlo do sličnih rezultata što se tiče obrazovanosti roditelja, naime: I. Pančić i Z. Ujhelji su utvrdili da 72% roditelja «loših» učenika imaju nižu školsku spremu, dok amo 12% roditelja «dobrih» učenika ima takvu školsku spremu. U istraživanju N. Gligorića ukazuje se na značaj obrazovanja majke u postignuću deteta (B. Đorđević, 1995).

U istraživanju Herskovic M.⁷ o uticaju porodice na razvoj darovite dece utvrđeno je da su socio-ekonomske prilike bile veoma dobre, dakle, roditelji su imali pretežno visoko obrazovanje i uspešnu karijeru. Tako da dete u takvim uslovima ima pozitivne modele za identifikaciju. Takvi roditelji su u stanju da efikasno intervenišu i prenose tu kompetentnost i kreativnost kao model na njihovu decu.

Mek Gilivrej⁷ u svojim istraživanjima nalazi da na uspeh dece veoma utiču briga i stav roditelja prema detetu, dakle, značajni su psihički uslovi u porodici. Roditelji uspešne dece provode više vremena sa svojom decom, zainteresovaniji su za njihovo vaspitanje i obrazovanje nego roditelji neuspešne dece. I N. Havelka je proučavao porodičnu situaciju i percepciju roditeljskog odnosa, kako deca vide odnos roditelja prema njima. Podaci govore da se većina roditelja strogo postavljaju u situacijama kada ne odobravaju određeno ponašanje deteta. Autor je utvrdio da su razlike između dečaka i devojčica veoma upadljive. Naime, devojčice češće postupke svojih roditelja opisuju kao stroge, nego što dečaci to konstatuju. Zatim, obrazovanje roditelja ne utiče na strogost njihovih postupaka, ali su obrazovaniji roditelji skloniji da pokažu svojoj deci da ih smatraju zrelim, samostalnim i odgovornim.

B. Đorđević smatra da, pored roditelja, za opštu klimu u porodici značajnu ulogu imaju i braća i sestre. Podvlači pitanje: kako braća i sestre, koji nisu daroviti, reaguju na darovitog brata ili sestru? Autorka navodi istraživanje M. Grenie, gde je proučavala odnose između braće i sestara u porodicama u kojima je samo jedno dete od dvoje dece darovito. Zadatka istraživanja bio je da se utvrdi kako oni opažaju njihov odnos i u čemu se mogu pojaviti razlike među njima. Ispitivanje je obuhvatilo šest oblasti: upoređivanje i rivalstvo,

⁷ isto

kooperaciju, zapaženi postupak roditelja, sliku o sebi, komunikacije i neslogu. Zaključilo se sledeće: rivalstvo se javilo kao pozitivno za sliku o sebi darovite dece (za razliku od nedarovite dece). Ono je podsticalo kooperativnost i komunikaciju. I darovito i nedarovito dete je opažalo veću neslogu ako je darovito dete bilo starije. B. Djordjević ističe da roditelji prema darovitom detetu imaju veće zahteve, veće ambicije i vrše veći pritisak u domenu školskog postignuća. Nedarovito dete u takvoj porodici ima veoma težak položaj, jer ga stalno upoređuju sa darovitim, što je veoma štetno.

Na osnovu pregleda svih ovih istraživanja možemo da uvidimo da su rezultati različiti. Različiti su porodični faktori koji utiču na uspeh, odnosno neuspeh darovitog deteta a to su: obrazovanje roditelja, socio-ekonomski i kulturni status porodice, brojnost porodice i dr. Uvideli smo različito ponašanje roditelja, jedni su indiferentni prema detetovim postignućima, drugi, pak, previše očekuju i zahtevaju. Poznato je da ukoliko roditelji vrše veliki pritisak na dete, kada očekuju od darovitog deteta da ima podjednako uspeha u svim oblastima u školi, dovodi do pada motivacije, depresije, izolacije pa, čak, i do psihičkih problema. Dete mora da uživa u onome što radi, da bude zainteresovano i znatiželjno jer samo tako možemo očekivati maksimalno postignuće. Ima roditelja koji su zainteresovani, prate svoje dete, podržavaju ga i podstiču. Deca ovakvih roditelja imaju poverenja u svoje roditelje, osećaju bliskost i podršku. Dakle, dinamika porodice proizvodi različite rezultate. Dinamika porodice u mnogome utiče na motivaciju da nešto postignu, a različiti obrasci porodičnih stilova mogu dovesti u opasnost različite vrste motivacije. Istraživanja su pokazala da deca koja odrastaju u porodici u kojoj je međusobna zavisnost između članova velika, porodici u kojoj je dete zanemarivano, porodici u kojoj vlada napeta atmosfera, kao i porodici koja ima izražen negativan afekt i takmičarski duh među članovima, što pospešuje motivaciju za uspostavljanje dominacije i vlasti, mogu dovesti u opasnost različite vrste motivacije.

B. Đorđević⁸ je navela opšte uslove koji su odavno utvrđeni i koji imaju značaja za uspešno funkcionisanje porodice i njenih članova, a to su:

1. naklonost i ljubav roditelja prema deci stvara poverenje dece prema roditeljima i uzvraća im istom (sličnom) naklonošću;

⁸ Vidi Djordjević, B., *Daroviti učenici i (ne) uspeh*, Beograd, 1995.

2. razumevanje potreba deteta i to ne samo intelektualnih već i afektivnih i socijalnih;

3. dobro funkcionisanje porodice podrazumeva strpljenje roditelja i bavljenje decom;

4. podsticaj i podrška roditelja raznovrsnim aktivnostima deteta, a ne samo za učenje i školu;

5. prihvatanje deteta takvo kakvo jeste, a ne kako roditelji zamišljaju ili žele da dete bude.

„Niko nije lično zaslužan za to što je imao sreću da se rodi darovit, niti kriv ako nije imao tu sreću“ (B. Đorđević, 1995, str. 81)

Zaključak

Na kraju se može zaključiti da je darovitost složen fenomen, te, samim tim, i podsticanje darovitosti predstavlja zahtevan proces i složen zadatak.

Problematika podsticanja, motivacije i napredovanje postojećih darovitih potencijala dece ukazuje se ne samo kao usko porodični ili pedagoški problem, već i kao jedan od bitnijih društvenih problema. Može se reći da su darovita deca neprocenjivo blago koje ima jedno društvo, jer „nema razvitka društva bez kompetentnih kadrova, naročito onih koji se svrstavaju u elitu, posebno u intelektualnu elitu“ (D. Ž. Marković, 2004). Međutim, ta i takva deca jos uvek nemaju odgovarajući tretman, te se često događa da ti veliki potencijali razvoja i napretka bivaju zauvek i nepovratno izgubljeni.

Rezultati ranijih istraživanja pokazuju da su nizak ekonomski i obrazovni status porodice ometajući faktori, dakle da je u ovakvim porodičnim okvirima darovitost ometena, bilo bi uputno problem rešavati sistemski, udruženim delovanjem svih institucija koje se bave podrškom i razvojem porodice. I u tom kontekstu bi društvo trebalo da preuzme neke značajnije korake, kao, na primer, u razvijenim zemljama gde je briga o darovitim učenicima zaista velika. One su blagovremeno shvatile da su daroviti učenici veliki nacionani kapital, ogromno bogatstvo koje treba iskoristiti. Zato se intenzivno bave darovitim, posvećuju veliku pažnju njihovom stvaralaštvu, materijalno ih stimulišu, što je umnogome doprinijelo progresu tih zemalja. (S. Golubović, 2004)

Literatura:

- Gojkov, G., *Didaktika darovitih*, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“ Vršac, Vršac, 2008.
- Djordjević, B., *Darovitost i kreativnost*, Viša škola za obrazovanje vaspitača-Vršac, Vršac, 2005.
- Djordjević, B., *Daroviti učenici i (ne)uspeh*, Zajednica učiteljskih fakulteta, Beograd, 1955.
- Maksić, S., *Darovito dete u školi*, Institut za pedagoška istraživanja, Beograd, 1998.
- Olszewski-Kubilius, P., *The social and emotional development of gifted children: What do we know?*, Prufrock Press pp. 205-212, Waco, Texas, 2002.
- Stanojlović, B., *Porodica i vaspitanje dece*, Naučna knjiga, Viša škola za obrazovanje vaspitača, Beograd, 2001.
- Prof. Golubovic, S., *Obrazovanje darovitih učenika- juče, danas, sutra*, <http://www.defektologija.net>, 2004.
- Marković, D., *Podsticanje darovitih i stvaranje intelektualne elite*, Zbornik 10, Viša škola za obrazovanje vaspitača Vršac, Vršac, 2004.

Snezana Prtljaga

Preschool Teacher Training College *Mihailo Palov*
Vrsac

Contemporary Family and Underachieving Gifted

Abstract: As complex phenomenon giftedness demands great attention and serious approach in identification, definition and further encouragement. It was thought before that real talents will be manifested and realized no matter what. However, after numerous research a conclusion has been drawn that it is not so and that there is a set of factors influencing success, i.e. failure of the gifted. Before all these are family, school and society.

A child has been identified as a gifted, but does not achieve results in accordance with his/her abilities. What is going on? Was identification wrong or is it environmental factor to be blamed, or something else? Due to a great deal of research we have overcome previous opinion that the factors of failures of gifted students are to be found in themselves. Nowadays we are aware of the fact that causes of failures are others to be searched for in family, school and social ambient.

The paper focuses family as a factor influencing achievement, i.e. a factor which can be a disturbing factor in the case of children who have been identified as gifted, but not achieved adequate success.

Key words: giftedness, family, achievement, failure of the gifted.